

# Rapport

## Quick Scan Lokale Democratie

**Gemeente Asten**

Versie d.d. 09-05-2019

**DEMO**CRATIE  
*in actie*

VAN, VOOR  
EN DOOR  
GEMEENTEN

# Inhoudsopgave

<b>Inleiding</b> .....	3
<b>Uitkomsten in een oogopslag</b> .....	7
<b>1. Vertrouwen en draagvlak</b> .....	9
<b>2. Transparant en duidelijk</b> .....	11
<b>3. Open en luisterend</b> .....	13
<b>4. Samenwerking gemeente en inwoners</b> .....	15
<b>5. Burgerparticipatie</b> .....	20
<b>6. Omgaan met maatschappelijke initiatieven</b> .....	23
<b>7. (Samen)werking raad, college en ambtenaren</b> .....	25
<b>Maatwerkvragen</b> .....	27
<b>Hoe verder?</b> .....	28

# Inleiding

Geen gemeente is hetzelfde. In elke gemeente proberen raadsleden, collegeleden en ambtenaren op eigen wijze in te spelen op wat er lokaal nodig is. Daarin bestaan dus veel verschillen. Maar voor alle gemeenten wordt het steeds belangrijker om goed samen te werken met inwoners. Bijna elke gemeente streeft dan ook naar een beter samenspel tussen gemeente en inwoners. Dat vraagt van gemeenten een andere manier van denken en werken.

De Quick Scan Lokale Democratie helpt hierbij. De Quick Scan inventariseert hoe inwoners, raadsleden, ambtenaren en collegeleden nu kijken naar het democratische samenspel in hun gemeente. Dat gaat om vragen als: hoe worden in uw gemeente besluiten genomen en uitgevoerd? Is dat duidelijk? Is daar draagvlak voor? Kunnen inwoners meedenken, meebeslissen of zelfs meewerken als zij dat willen?

De scan geeft een goed eerste inzicht in de beelden en meningen van inwoners, raadsleden, ambtenaren en collegeleden. Het is daarna aan u gezamenlijk om daaraan betekenis te geven, samen te bespreken op welke punten het beter kan of moet. En daar mee aan de slag te gaan! om samen het lokale democratische samenspel passend vorm te geven.

De Quick Scan Lokale Democratie helpt dus in kaart te brengen hoe het staat met de lokale democratie in uw gemeente. Maar wat lokale democratie nou precies is en wanneer dat lokale samenspel nu goed verloopt, dat is in deze scan bewust niet uitgebreid voorgeschreven of afgebakend. Omdat er geen algemeen erkende definitie bestaat, maar vooral omdat u zelf samen in én voor uw gemeente bepaalt hoe dat samenspel verloopt en wanneer dat goed is. In het kader hieronder kunt u daar meer over lezen, als u wilt.

## *Bepaal zelf wat een passend lokaal democratisch samenspel is*

Wat is dat dan, lokale democratie? Er is geen algemeen geaccepteerde definitie. Dat is niet zo vreemd, want de lokale democratie is aldoor in ontwikkeling om steeds weer aan te sluiten op de continu veranderende samenleving.

Er zijn allerlei vormen te onderscheiden. Naast de representatieve democratie - waarin inwoners via gemeenteraadsverkiezingen bepalen wie hen gaat vertegenwoordigen (representeert) - is er de participatieve democratie: op allerlei manieren betrekken gemeenten hun inwoners bij het ontwikkelen en uitvoeren van gemeentelijk beleid. En daarnaast is er ook nog de maatschappelijke democratie: inwoners die zichzelf organiseren rond maatschappelijke vragen. Dat is van alle tijden, maar steeds vaker nemen actieve inwoners zelf het initiatief tot bijvoorbeeld energiecorporaties, broodfondsen, buurtcommunities en voedselbanken.

De representatieve, participatieve en maatschappelijke democratie bestaan naast elkaar (sommigen noemen dit daarom 'meervoudige democratie'). Ze zitten elkaar soms in de weg, maar kunnen elkaar ook enorm versterken. Een goed samenspel is van wezenlijk belang voor een goede lokale democratie.

Hoe dat samenspel verloopt en wanneer dat goed is, dat bepaalt u samen in én voor uw gemeente. Maar duidelijk is dat democratie meer is dan politiek. Het gaat ook over wie kan hoe meedoen, hoe inspraak en invloed geregeld worden. En hoe dat goed te volgen is. Over ruimte voor maatschappelijk initiatief. Over andere (digitale) beslisvormen. En over wie bewaakt dat dit alles netjes gebeurt.

De QSLD stelt vragen over al die aspecten. Meestal zonder die begrippen vooraf uitgebreid te beschrijven of af te bakenen. Het doel van de QSLD is namelijk op te halen hoe inwoners, ambtenaren, collegeleden en raadsleden in uw gemeente ernaar kijken. En daarmee samen te bepalen op welke wijze het lokale democratische samenspel passend vorm moet krijgen.

De Quick Scan Lokale Democratie is onderdeel van het ondersteuningsprogramma Democratie in Actie. Democratie in Actie helpt gemeenten en inwoners bij democratische vragen en uitdagingen. Het is een gezamenlijk initiatief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de beroeps- en belangenverenigingen en een groot aantal partners. Democratie in Actie biedt naast de Quick Scan ook ontwikkeltrajecten, lokaal maatwerk, themabijeenkomsten, een ondersteuningspool en een servicepunt. Zie hiervoor: [www.lokale-democratie.nl/democratieinactie](http://www.lokale-democratie.nl/democratieinactie)

### De Quick Scan in uw gemeente

Uw gemeente deed mee. Inwoners, raadsleden, collegeleden en ambtenaren gaven online hun mening over zaken als participatie, invloed, controle, bewoners-initiatieven, democratische kwaliteit en verbeterprioriteiten.

Dit rapport presenteert hun antwoorden op de vragen van de Quick Scan. De antwoorden zijn uitgesplitst naar de vier groepen: inwoners, raadsleden, collegeleden en ambtenaren. Een aantal vragen is niet aan inwoners gesteld. Bijvoorbeeld vragen over het interne werk van de gemeente. In dit rapport staan bij die vragen dan ook geen uitkomsten van inwoners.

De respons per groep staat in de volgende tabel. Voor de inwoners is hierin alleen het aantal deelnemers vermeld. Inwoners konden ook via een algemene - niet persoonlijke - link deelnemen aan de scan. Zij zijn dus niet (allen) aangeschreven of individueel benaderd.

Tabel 1. Respons in uw gemeente, per groep

	Aantal deelnemers	Aantal uitgenodigd	Respons
Inwoners	263	N.v.t.	N.v.t.
Raadsleden	18	33	55%
Collegeleden	4	4	100%
Ambtenaren	103	168	61%

(Nb: griffiemedewerkers zijn opgenomen onder de groep ambtenaren)

De Quick Scan Lokale Democratie maakt een foto van uw lokale democratie. Het is een Quick Scan: een kort en relatief snel zelfonderzoek en dus geen wetenschappelijke studie (zie ook de disclaimer). Iedereen die dat wilde kon meedoen. De meningen van de inwoners die meededen, zijn dan ook niet op voorhand representatief voor alle inwoners in uw gemeente. Voor de deelnemende ambtenaren geldt hetzelfde. En hoogstwaarschijnlijk ook voor raads- en collegeleden.

### *Disclaimer*

De QSLD is geen objectief meetinstrument, geen wetenschappelijke monitor en geeft ook geen eendoordeel over uw lokale democratie. De QSLD verzamelt subjectieve meningen. Mensen kunnen sterk uiteenlopende beelden hebben - of eigen interpretaties - van hoe het gaat of zou moeten gaan in uw gemeente. De scan is er juist om die verschillende beelden en interpretaties op te halen, om vervolgens daarover met elkaar het gesprek aan te kunnen gaan.

De uitkomsten geven een goed eerste inzicht in de beelden en meningen van de vier groepen: hoe kijken zij naar het samenspel? Om die uitkomsten alvast wat reliëf te geven, presenteren we ook - bij wijze van referentiecijfer - de gemiddelde uitkomsten uit gemeenten die eerder de scan deden. Uiteraard is dat geen norm of streefcijfer! Als de uitkomst op een thema in uw gemeente positiever is dan gemiddeld, kan het nog steeds van groot belang zijn om met dat thema verder te gaan. Het is aan u gezamenlijk om betekenis te geven aan uw uitkomsten en te bepalen op welke punten het beter kan of moet.

### **Hoe kunt u dit rapport lezen en gebruiken?**

Hieronder staan de uitkomsten van de Quick Scan Lokale Democratie. Dat begint met een algemeen overzicht (de uitkomsten in een oogopslag): waarover is men in uw gemeente opmerkelijk vaak tevreden, of juist ontevreden? En wat zijn opmerkelijke overeenkomsten en verschillen tussen de vier groepen?

Vervolgens wordt per thema de uitkomsten voor relevante vragen gepresenteerd. Elk thema krijgt een eigen hoofdstuk:

1. Vertrouwen en draagvlak
2. Transparant en duidelijk
3. Open en luisterend
4. Samenwerking gemeente en inwoners
5. Burgerparticipatie
6. Omgaan met maatschappelijke initiatieven
7. (samen)werking raad, college en ambtenaren

Als 8<sup>e</sup> hoofdstuk worden de uitkomsten van een of meer maatwerkvragen gepresenteerd. Deze vragen zijn geen standaard-onderdeel van de QSLD maar zijn door uw gemeente toegevoegd om een aantal gemeentespecifieke zaken te bevragen.

In dit rapport zijn de resultaten in overzichtelijke figuren gepresenteerd. Als aparte bijlage is er een tabellenrapport waarin voor elke vraag de uitkomsten per groep en per antwoordcategorie zijn opgenomen. In de tweede bijlage bij dit rapport zijn alle antwoorden op de open vragen opgenomen. Daarin vindt u ongetwijfeld ook veel nuttige informatie en inzichten om mee aan de slag te gaan.

Dit rapport is een goed startpunt voor een onderling gesprek in uw gemeente. Welke zaken verbazen u? Wat begrijpt u nog niet? Waarmee wilt u direct aan de slag? En wat wilt u graag in een goed gesprek nader uitdiepen?

Om u daarbij te ondersteunen geeft het rapport bij elk thema enkele tips en suggesties.

En het laatste hoofdstuk presenteert een aantal manieren om samen de uitkomsten te duiden, en daaraan vervolgens prioriteiten en acties te verbinden.

Kijk daarbij niet alleen naar wat nog niet goed gaat. Let ook op wat al goed gaat en waarop kan worden voortgebouwd. Sowieso is het al heel goed dat u bereid bent zo goed naar zichzelf en elkaar te kijken. Dat is al een prima basis om het lokale samenspel beter en democratischer te maken!

*Van papier naar praktijk*

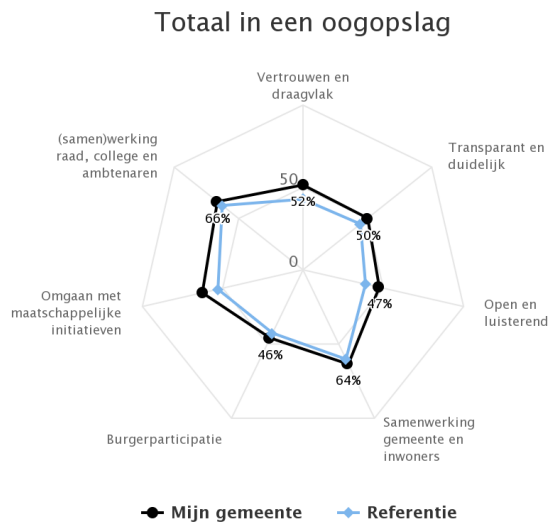
U heeft nu op papier een hoop informatie. Om dat te vertalen in acties is het nodig om er gezamenlijk duiding aan te geven. Dat kan op verschillende manieren. U kunt in klein comité met vertegenwoordigers van de vier groepen de uitkomsten bespreken: samen bekijken wat opvalt, tegenvalt of meevalt en wat nog nader besproken moet worden. Daaruit kunt u een lijst met bespreekpunten maken die u vervolgens in een grotere bijeenkomst met (meer) vertegenwoordigers van de vier groepen bespreekt en prioriteert. Het resultaat kan dan een gezamenlijk actieplan zijn (“wie doen wat wanneer en waarom”). U kunt ook kiezen om eerst een open bijeenkomst te organiseren waarin eenieder die wil - bijvoorbeeld in groepjes per thema van dit rapport - kan meepraten over de resultaten. Het laatste hoofdstuk gaat daar verder op in.

# Uitkomsten in een oogopslag

## Totaalbeeld per thema

De Quick Scan Lokale Democratie gaat in op zeven thema's. Hieronder ziet u *per thema* het totaalbeeld. De figuur presenteert het gemiddelde percentage positieve oordelen binnen dat thema (bijvoorbeeld '(helemaal) eens' of '(heel) tevreden'). Hoe hoger dat percentage, hoe positiever de respondenten waren over dat thema.

De zwarte lijn verbindt de uitkomsten van uw gemeente. De blauwe lijn verbindt de uitkomsten van de referentiegemeenten. Hoe verder de punten van het midden afliggen, hoe positiever. Hiermee ziet u snel over welke thema's men in uw gemeente relatief tevreden is en op welke thema's nog werk aan de winkel is.



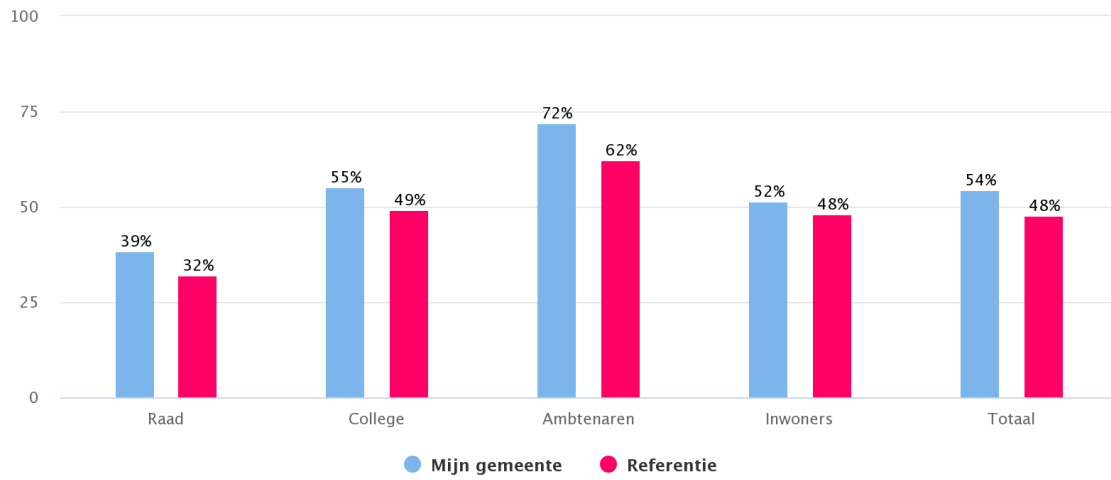
Om te zien over welke thema's men relatief weinig tevreden is, bekijkt u:

- welke punten in uw gemeente dichterbij het midden liggen dan in de referentiegemeenten.
- welke punten in uw gemeente dichterbij het midden liggen dan andere punten in uw gemeente.

## Totaalbeeld per groep

De scan is ingevuld door inwoners, raadsleden, collegeleden en ambtenaren. Hieronder ziet u het totaalbeeld *per groep*. De figuur toont per groep het gemiddelde percentage positieve oordelen, voor uw gemeente en voor de referentiegemeenten. Hoe hoger het balkje, hoe positiever deze groep oordeelt over de lokale democratie.

### Totaalbeeld per groep



U ziet hier of de oordelen van de raadsleden (of collegeleden of ambtenaren of inwoners) in uw gemeente verschillen van die in de referentiegemeenten. Ook ziet u of er verschillen zijn tussen de oordelen van de raadsleden, collegeleden, ambtenaren en inwoners in uw gemeente.

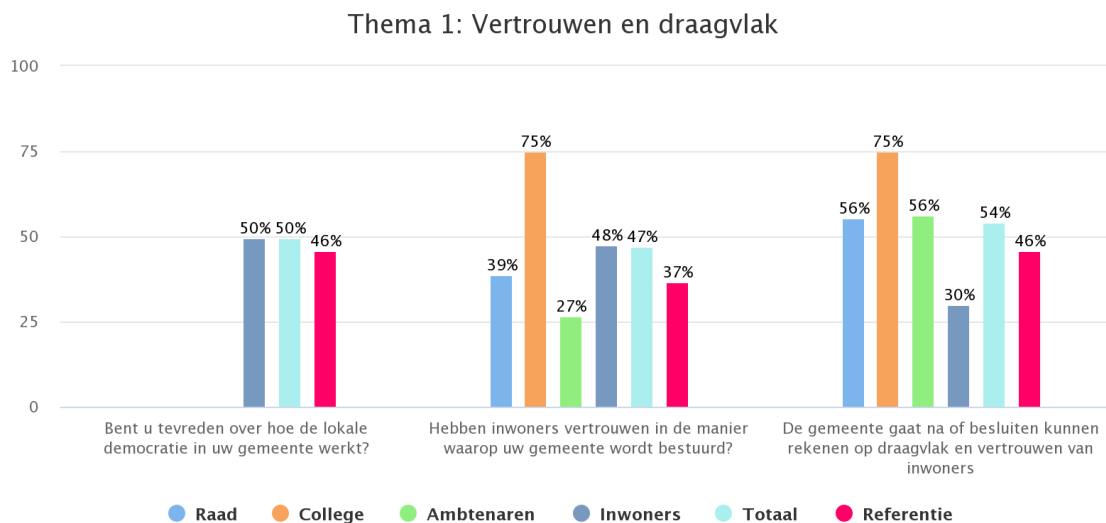


# 1. Vertrouwen en draagvlak

## Inleiding

Hoe staat het met de lokale democratie? Hoe tevreden zijn uw inwoners, ambtenaren, collegeleden en raadsleden daarover? Is er vanuit inwoners voldoende vertrouwen en draagvlak? En let de gemeente daar op? Vertrouwen en draagvlak zijn de basis van een goed lokaal democratisch samenspel.

## Uitkomsten



De eerste vraag is door een technische fout helaas alleen aan inwoners gesteld.

## Algemene suggesties

*Dit is een van de zeven thema's. Ga na welke thema's in uw gemeente prioriteit moeten krijgen. Het laatste hoofdstuk schetst een algemene aanpak voor duiding en prioritering van alle uitkomsten. Hieronder volgen enkele suggesties om specifiek met dit thema verder te gaan.*

Een goed lokaal democratisch samenspel begint met vertrouwen en draagvlak. Maar tegelijkertijd is de mate van vertrouwen en draagvlak ook het resultaat van eerdere ervaringen met dat samenspel. Het zijn grote begrippen, die een algemeen beeld geven van de lokale democratie in uw gemeente. Als blijkt dat het vertrouwen en draagvlak beter kunnen, is dat een goede aanleiding om - op basis van de uitkomsten van deze scan - [samen nader te onderzoeken waar dat precies in zit](#).

[Maak daarbij onderscheid tussen structuur \(regels en stelsel\) en cultuur \(houding en werkwijze\)](#). Uit landelijke onderzoeken blijkt dat Nederlanders doorgaans democratie als beginsel onderschrijven en het democratische stelsel koesteren. Over de politici en bestuurders die binnen dat stelsel werken zijn Nederlanders echter vrij consequent matig tevreden. Als blijkt dat men in uw gemeente niet zo tevreden is over hoe lokale democratie werkt, wil dat dus niet zeggen dat de structuur (regels en stelsel) als eerste moet worden aangepakt. Er is bewust gevraagd naar tevredenheid over de werking van de lokale democratie. Kijk dus eerst naar de cultuur, de manier waarop binnen het stelsel wordt gewerkt. Neem eventuele signalen over (gebrekig) vertrouwen en draagvlak dus serieus, maar ga eerst verder op onderzoek uit naar de betekenis!

Vertrouwen is iets wederkerigs: als de gemeente niet duidelijk vertrouwen uitstraalt in de inwoners, zijn inwoners minder geneigd de gemeente vertrouwen te geven.

Een gemeente die actief navraagt hoe het gaat met draagvlak en vertrouwen, geeft aan dat belangrijk te vinden, en dat kan - enigszins paradoxaal - op zich al bijdragen aan dat vertrouwen. (Hierop wordt nader ingegaan bij thema Open en Luisterend).

Onderzoek hoe breed het vertrouwen en draagvlak is.

Het is denkbaar dat inwoners die iets te klagen hebben zijn oververtegenwoordigd onder de respondenten. Misschien namen inwoners die een ongezouten mening hebben over de lokale democratie relatief wat vaker deel. Let wel: ook hun signaal is van belang! Maar is goed om het gesprek te verbreden, en ook bij de nadere gesprekken mensen (proberen) te betrekken die niet aan de scan deelnamen.

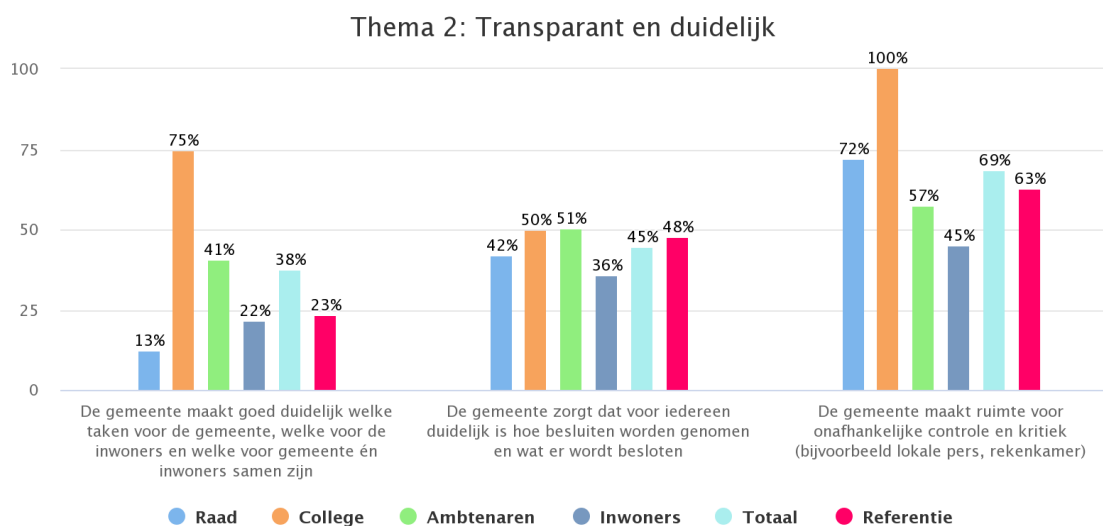
*Indien u op basis van de totale uitkomsten van dit rapport besluit dat dit thema tot een van de prioriteiten behoort, bespreek dan samen met welke van hierboven genoemde suggesties u echt aan de slag moet.*

## 2. Transparant en duidelijk

### Inleiding

In een democratie is het van belang dat besluitvorming transparant en duidelijk verloopt. Mensen moeten kunnen weten hoe de besluiten tot stand komen. En wat de uitkomst is. Alleen dan kan daarop worden toegezien. Daarom is het belangrijk dat de gemeente haar best doet om inwoners hierover te informeren. Ook over hoe zij de taakverdeling tussen gemeente en gemeenschap ziet. En uiteraard is goede communicatie een twee-richtingen-ding: inwoners moeten zich ook (willen) informeren. Maar dat start bij een gemeente die transparant en duidelijk is.

### Uitkomsten



### Algemene suggesties

*Dit is een van de zeven thema's. Ga na welke thema's in uw gemeente prioriteit moeten krijgen. Het laatste hoofdstuk schetst een algemene aanpak voor duiding en prioritering van alle uitkomsten. Hieronder volgen enkele suggesties om specifiek met dit thema verder te gaan.*

**Werkt veelvormig:** u kunt op allerlei manieren stevig(er) inzetten op openheid en transparantie: met online-live-uitzending van vergaderingen, een goed doorzoekbare website, open data, passende nieuwsbrieven, actief gebruik van sociale media etc.

Maar ga er niet vanuit dat dit afdoende is. **Zet niet enkel in op eenrichtingsverkeer**, maar maak ook manieren/momenten waarop je contact maakt met inwoners, zodat dan hun mening kunnen geven. Ga in gesprek over hoe inwoners geïnformeerd en hoe zij willen samenwerken. Daarvoor kun je aparte bijeenkomsten organiseren, maar je kunt het ook aan de orde stellen bij reguliere contactmomenten (bijv. een participatie-bijeenkomst over de Omgevingsvisie).

**Let op dat u transparant bent over de inhoud (waar hebben we het over) maar ook over het proces van besluitvorming (hoe hebben we het daar over).** Vat aan het begin van elke bijeenkomst waarin gemeente en inwoners samenwerken even het voorafgaande proces samen, en maak aan het einde van bijeenkomst gezamenlijk duidelijke afspraken over hoe het verder gaat.

**Verwelkom kritische volgers:** betrek controlerende groepen zoals journalisten, actieve burgers en de rekenkamer(commissie) actief bij de planvorming, uitvoering en evaluatie. Nodig ze uit. Laat ze meekijken, meelopen, meedenken. Luizen in de pels houden je scherp. Zij kunnen inwoners informeren over het wel en wee in de gemeente. En hun inzichten en vragen helpen ook de gemeente verder.

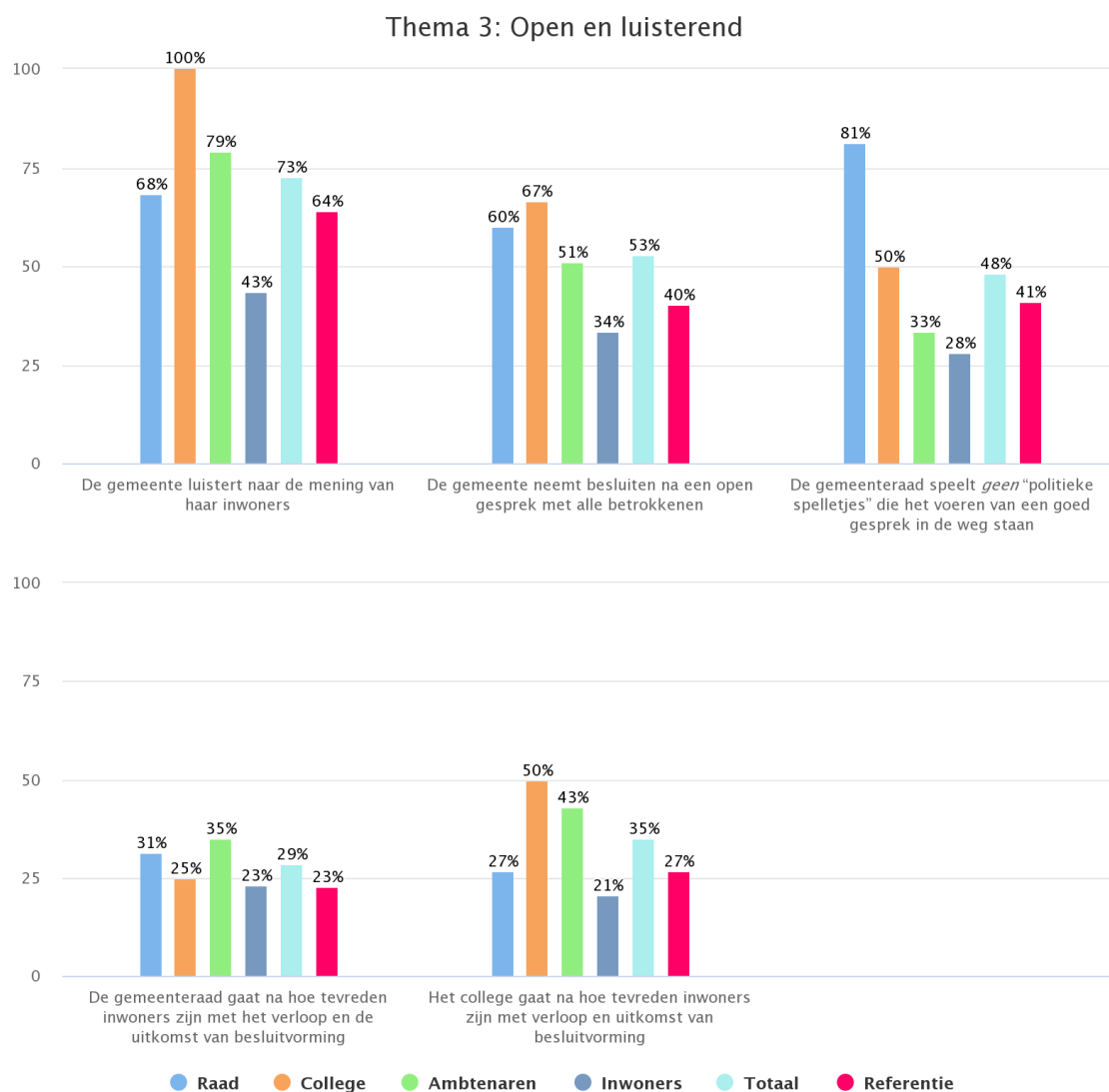
*Indien u op basis van de totale uitkomsten van dit rapport besluit dat dit thema tot een van de prioriteiten behoort, bespreek dan samen met welke van hierboven genoemde suggesties u echt aan de slag moet.*

### 3. Open en luisterend

#### Inleiding

Een belangrijk onderdeel van ons democratisch systeem is de representatieve democratie, waarin inwoners elke vier jaar een gemeenteraad kunnen kiezen om hun belangen te vertegenwoordigen. Om dat goed te kunnen doen, is het van belang dat er goed en oprecht naar elkaar wordt geluisterd. Dat de politieke petten soms ook even af gaan en mensen open staan voor de mening van anderen. Ervaren inwoners dat de gemeente oprecht luistert naar hun mening? En ook tussendoor en achteraf feedback vraagt, door na te gaan hoe tevreden inwoners zijn over de besluitvorming? Met andere woorden hoe open en luisterend zijn raad en college in uw gemeente?

#### Uitkomsten



## **Algemene suggesties**

*Dit is een van de zeven thema's. Ga na welke thema's in uw gemeente prioriteit moeten krijgen. Het laatste hoofdstuk schetst een algemene aanpak voor duiding en prioritering van alle uitkomsten. Hieronder volgen enkele suggesties om specifiek met dit thema verder te gaan.*

Een luisterende houding is niet passief: ga actief na wat men vindt van verloop en uitkomst. Als u een ander om zijn of haar mening vraagt, luister dan ook echt en ga open in gesprek. Laat even uw standpunt of mening los: luisteren om uw eigenlijk gelijk te horen of te krijgen werkt averechts. Simpele tips zijn ANNA (Altijd Navragen, Niet Aannemen) en NIVEA (Niet Invullen Voor Een Ander). Maar luisteren is vaak lastiger dan het lijkt. U kunt dat oefenen met deep democracy of de consent-methode.

Maak onderscheid tussen wat men vindt van het verloop (proces) en van de uitkomsten (resultaat) van de besluitvorming. Dat zijn verschillende zaken. Werk aan procedurele rechtvaardigheid: mensen accepteren een (voor hen) negatieve uitkomst veel makkelijker als zij procedureel rechtvaardig worden behandeld, netjes en duidelijk worden behandeld. En wacht niet met navragen hoe tevreden men is tot het klaar is, evalueren doe je vanaf begin tot eind.

Probeer het proces niet te politiseren. De raad mag uiteraard politiek bedrijven, maar doe dat op de inhoud. Over de vorm, het proces en omgangsvormen moet een open gesprek mogelijk zijn.

*Indien u op basis van de totale uitkomsten van dit rapport besluit dat dit thema tot een van de prioriteiten behoort, bepaal dan samen met welke van hierboven genoemde suggesties u echt aan de slag moet.*

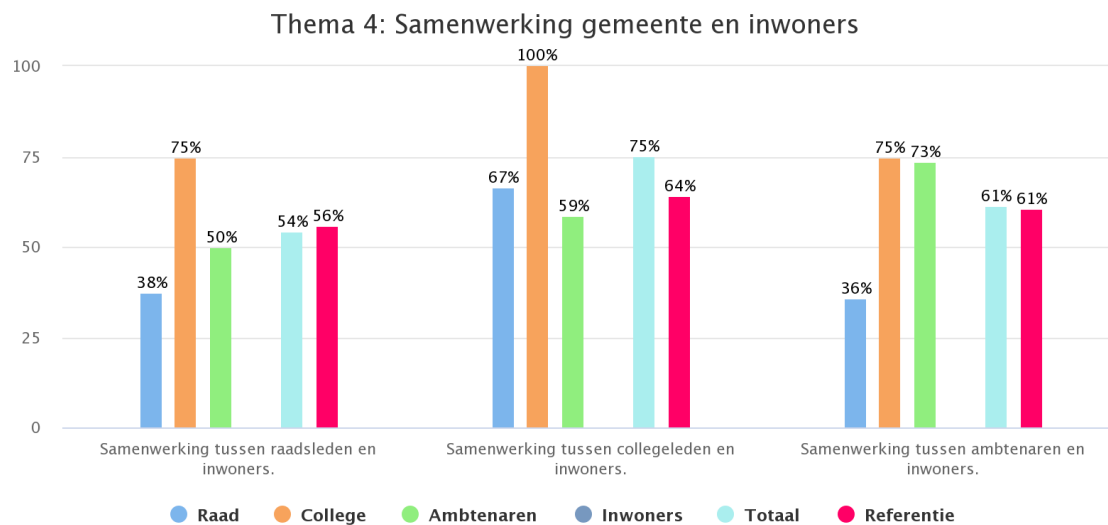
## 4. Samenwerking gemeente en inwoners

### Inleiding

Gemeenten en inwoners kunnen op allerlei manieren samenwerken. Inwoners kunnen meedenken, meebesluiten of meedoen. Wat vinden raadsleden, collegeleden, ambtenaren in algemene zin van de samenwerking met inwoners? Welke vormen van samenwerking hebben de voorkeur? En over welke onderwerpen (moeten) inwoners goed kunnen meepraten?

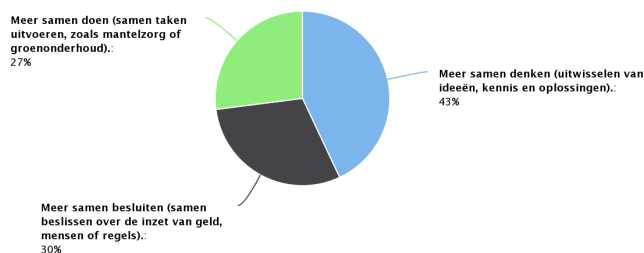
### Uitkomsten

Let op: een eerste analyse wijst uit dat slechts een klein percentage de moeite heeft genomen om de volgorde van de antwoordopties in te stellen. Daardoor bepaalt de standaard volgorde waarin deze zijn aangeboden in de vragenlijst voor het overgrote deel de getoonde prioriteringen in de cirkeldiagrammen op bladzijde 16 en 18. We adviseren u dan ook geen conclusies te verbinden aan deze figuren.

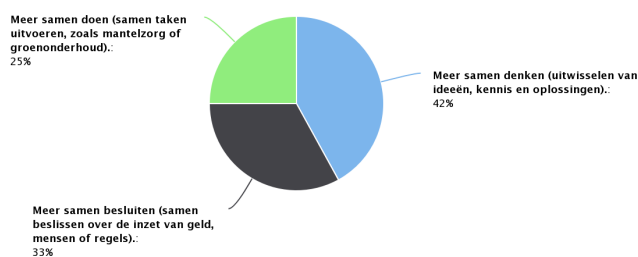


Gemeente en inwoners kunnen op verschillende manieren samenwerken. Welke manieren moeten méér worden gebruikt?

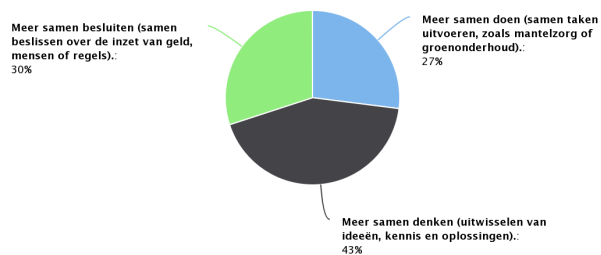
Ambtenaren



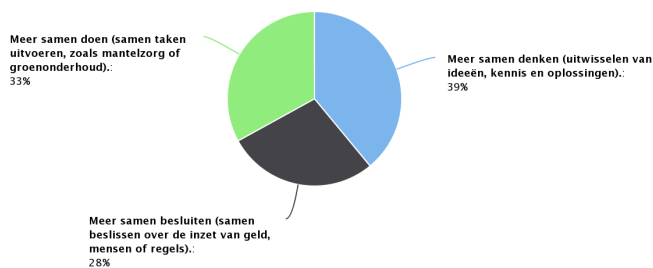
Inwoners



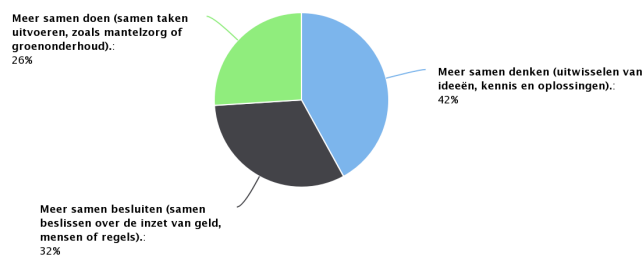
Raad



College

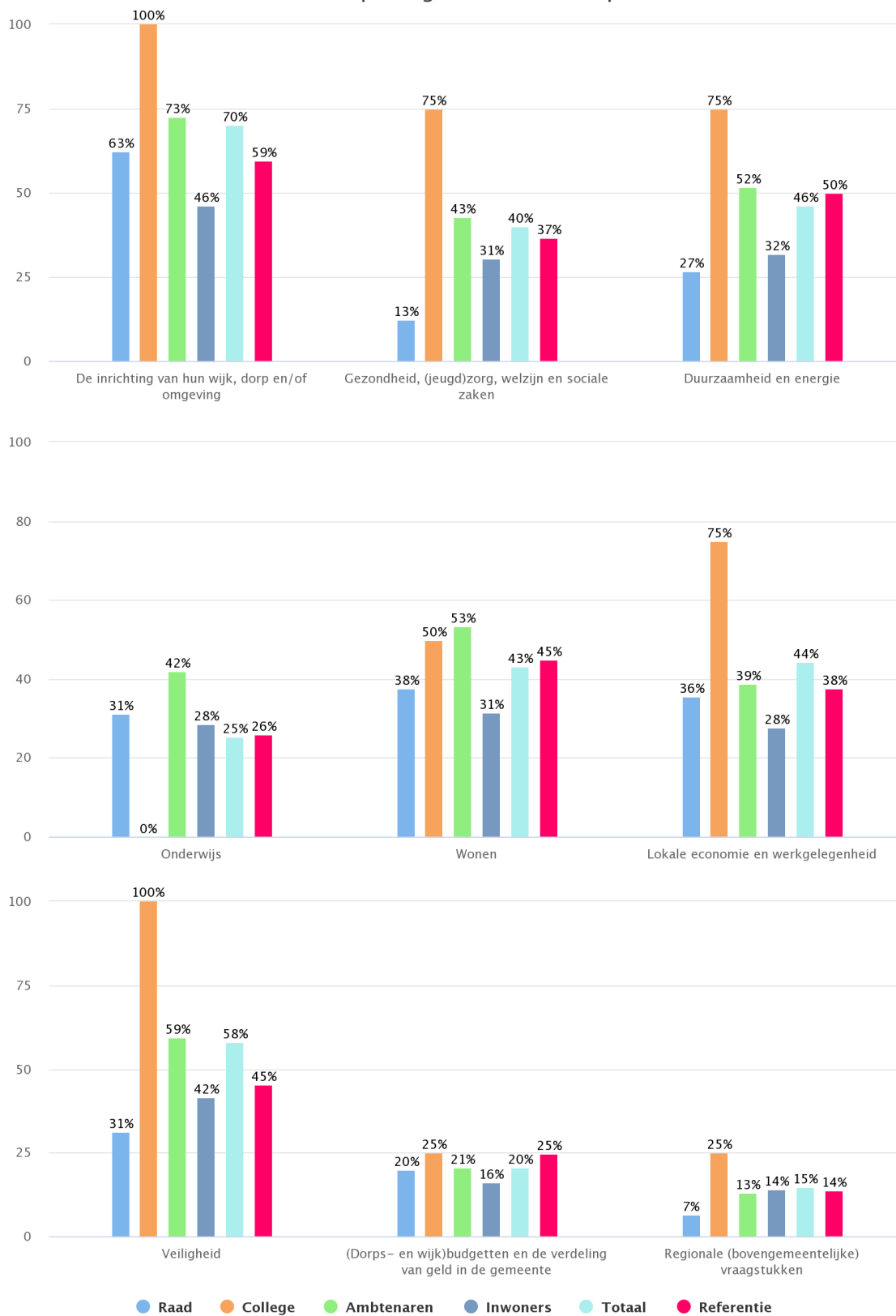


Totaal



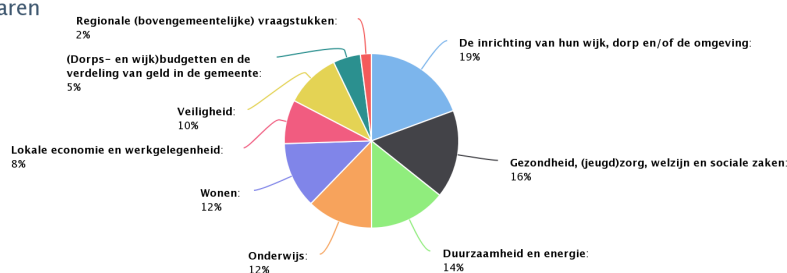


## Inwoners kunnen op een goede manier meepraten over...

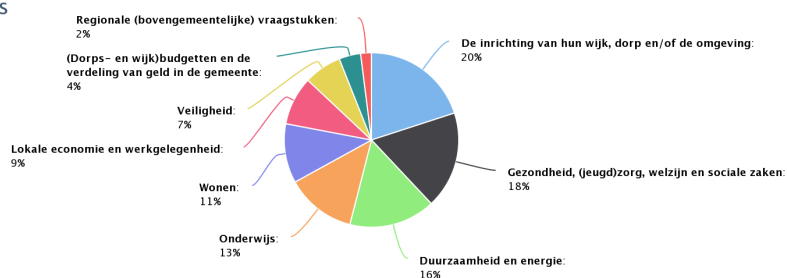


Welke onderwerpen zijn het meest geschikt voor meer samenwerking tussen gemeente en inwoners (bijvoorbeeld door samen denken, samen besluiten of samen doen)?

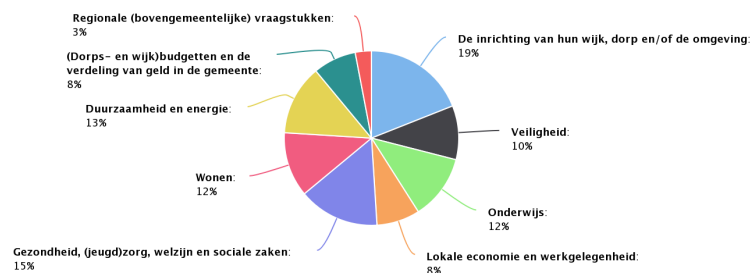
### Ambtenaren



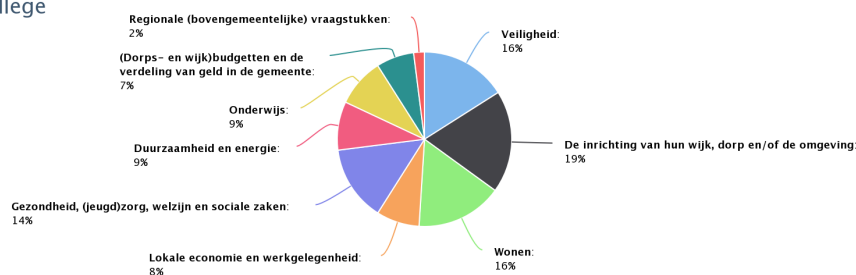
### Inwoners



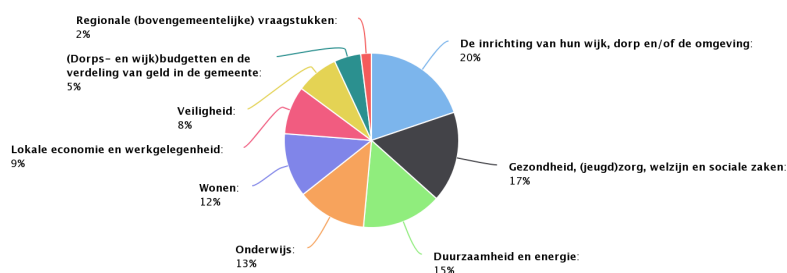
### Raad



### College



### Totaal



## **Algemene suggesties**

*Dit is een van de zeven thema's. Ga na welke thema's in uw gemeente prioriteit moeten krijgen. Het laatste hoofdstuk schetst een algemene aanpak voor duiding en prioritering van alle uitkomsten. Hieronder volgen enkele suggesties om specifiek met dit thema verder te gaan.*

De eerste drie vragen geven een goed globaal eerste inzicht in hoe raad, college en ambtenaren zelf kijken naar samenwerking met inwoners (om het aantal vragen voor inwoners beperkt te houden, zijn deze vragen niet voorgelegd aan inwoners). [Kijk hierbij of die groepen verschillend naar zichzelf en elkaar kijken](#). Als dat het geval is, biedt dat een goede aanleiding om daarover door te praten. Vraag dan naar concrete voorbeelden: op welke momenten of manieren gaat het goed of juist niet zo goed?

Daarnaast is gevraagd naar manieren van samenwerking en naar de mogelijkheid om rond specifieke onderwerpen mee te praten of samen te praten. De uitkomsten op deze vragen kunnen helpen om [op een passende manier een aantal samenwerkingspilots te starten](#). En kijk vooral naar de toelichtingen - zie daarvoor bijlage met open antwoorden - die men kon geven bij de vraag naar manieren van samenwerking (daarbij is expliciet gesteld dat we benieuwd zijn naar concrete ideeën hoe het beter kan).

*Indien u op basis van de totale uitkomsten van dit rapport besluit dat dit thema tot een van de prioriteiten behoort, bepaal dan samen met welke van hierboven genoemde suggesties u echt aan de slag moet.*

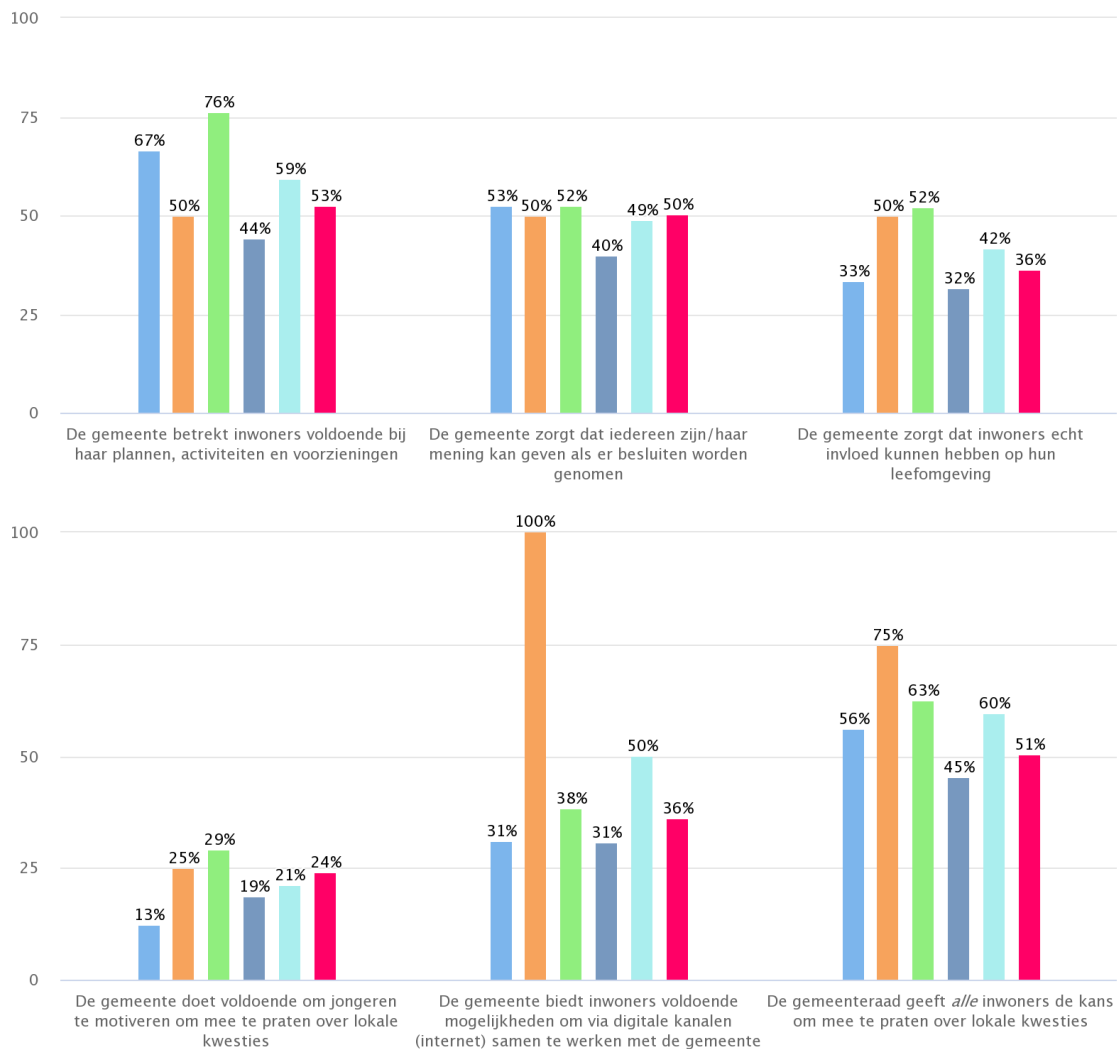
# 5. Burgerparticipatie

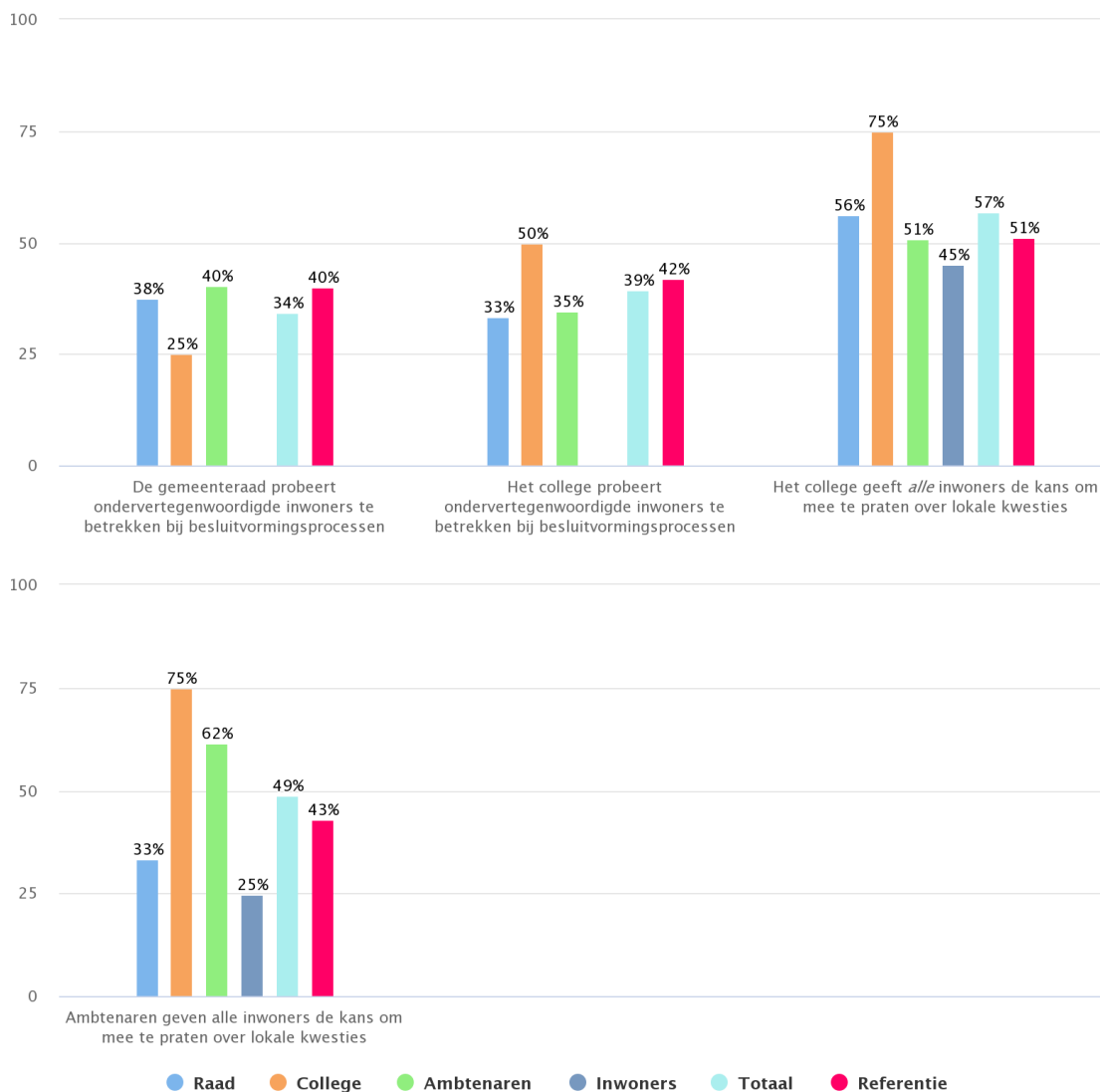
## Inleiding

Burgerparticipatie is een verzamelterm voor manieren waarop de gemeente inwoners de mogelijkheid biedt om de gemeentelijke besluitvorming te beïnvloeden. Dit hoofdstuk gaat in op hoe open en actief er in uw gemeente met burgerparticipatie wordt omgegaan. Worden inwoners voldoende betrokken bij gemeentelijke plannen, activiteiten en voorzieningen? En lukt het om daar ook de juiste mensen te betrekken, de mensen die daar belang bij hebben? En - last but not least - als mensen dan komen meedenken, meepraten of meewerken, hebben ze dan ook echt invloed op het resultaat?

## Uitkomsten

Thema 5: Burgerparticipatie





## Algemene suggesties

*Dit is een van de zeven thema's. Ga na welke thema's in uw gemeente prioriteit moeten krijgen. Het laatste hoofdstuk schetst een algemene aanpak voor duiding en prioritering van alle uitkomsten. Hieronder volgen enkele suggesties om specifiek met dit thema verder te gaan.*

Bij elke vorm van samenwerking met inwoners is het belangrijk dat de gemeente een actieve houding aanneemt: **probeer inwoners actief te betrekken, en let daarbij op wie er mee kunnen praten en wie er mee komen praten**. Het is niet vanzelfsprekend dat mensen opkomen voor zaken die hen aangaan. Daarom is het aan te bevelen dat de gemeente **op verschillende manieren** actief probeert om inwoners te betrekken. En ook zorgt dat mensen dan ook echt invloed kunnen hebben. **Ruimte laten aan ideeën en initiatieven in de samenleving betekent ook ruimte maken in de gemeentelijke processen**. Inwoners haken heel snel af als de gemeente wel zegt inwoners ruimte en invloed te willen geven, maar in de praktijk niet de daad bij het woord voegt!

Hieronder wat concrete tips voor als u met aspecten van dit thema aan de slag wilt:

- op internet staan veel tips om mensen die niet vaak meedoen of meepraten te betrekken (google maar op "participatie unusual suspects").
- tips om jongeren te betrekken, vindt u op [www.prodemos.nl](http://www.prodemos.nl)

- diverse tips en verschillende participatiemethoden vindt u op: [www.participatiewijzer.nl](http://www.participatiewijzer.nl)
- inspiratie voor digitale democratie vind u in: handreiking digitale democratie, keuzewijzer e-tools en het vliegwiel online burgerbetrokkenheid.
- raadsleden, ambtenaren en collegeleden kunnen een middag de straat op te gaan en inwoners drie simpele vragen te stellen: wat merkt u van de gemeente, heeft u daarop genoeg invloed, hoe kan dat beter?
- u kunt experimenteren met een burgerbegroting en inwoners dus zelf laten beslissen over geld en activiteiten in hun buurt. Of een burgertop of G1000 organiseren

*Indien u op basis van de totale uitkomsten van dit rapport besluit dat dit thema tot een van de prioriteiten behoort, bepaal dan samen met welke van hierboven genoemde suggesties u echt aan de slag moet.*

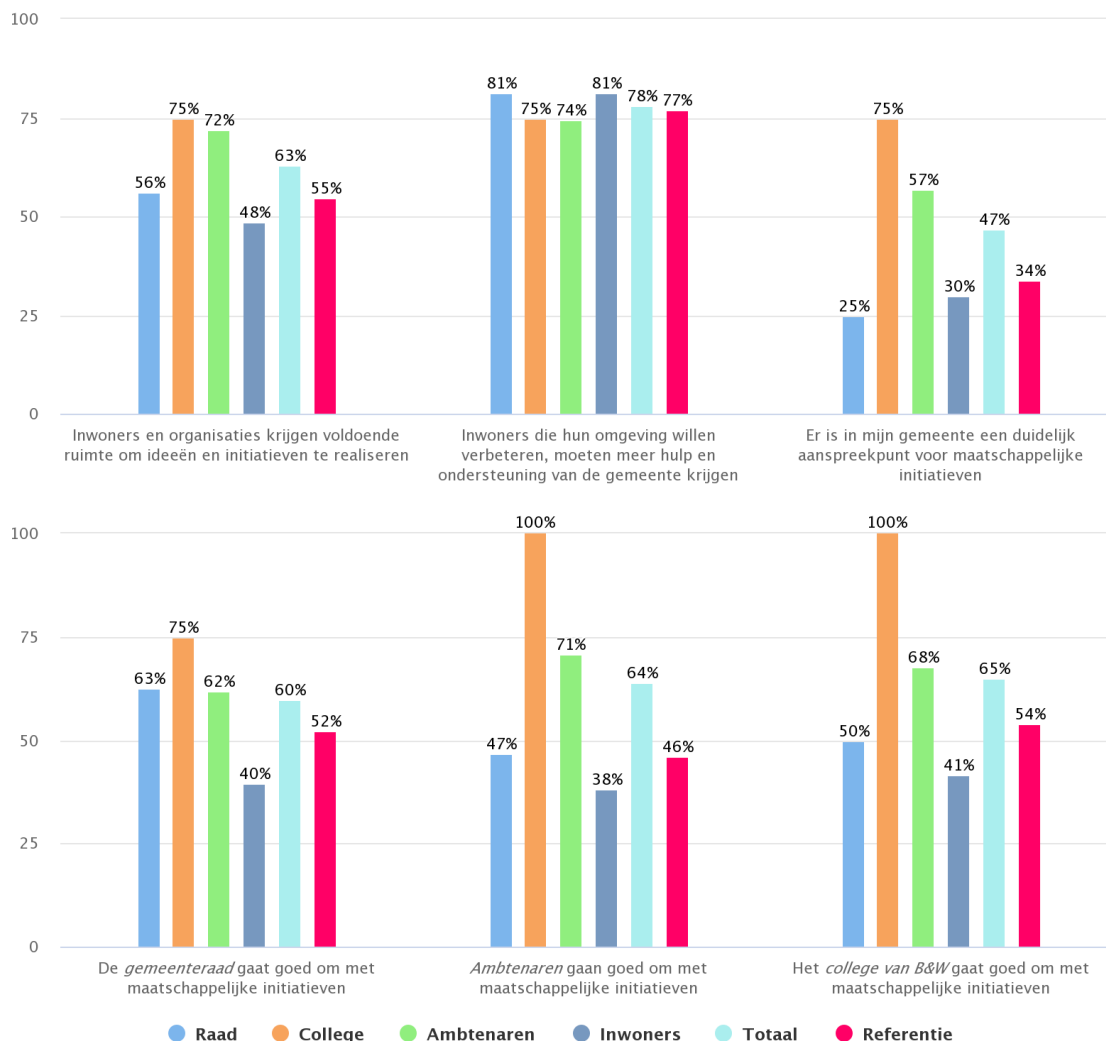
## 6. Omgaan met maatschappelijke initiatieven

### Inleiding

Inwoners pakken soms zelf zaken aan in hun omgeving. Denk aan inwoners die zelf groenbeheer gaan verzorgen, zelf buurtpreventie organiseren, of samen met lokale ondernemers een energiecoöperatie oprichten. Dit noemen we maatschappelijke initiatieven. Want naast de representatieve democratie (zie het volgende hoofdstuk) is er ook zoiets als maatschappelijke democratie: inwoners die samen zelf dingen (willen) doen voor in hun buurt of voor de gemeenschap. Daar is de gemeente lang niet altijd bij nodig. Het gaat pas goed lopen als de gemeente genoeg ruimte laat voor inwoners om hun ideeën en initiatieven te realiseren. En dat raad, college en ambtenaren daar vervolgens op een goede manier mee omgaan. En in ieder geval bereikbaar zijn voor mensen die steun van de gemeente zoeken.

### Uitkomsten

Thema 6: Omgaan met maatschappelijke initiatieven



## Algemene suggesties

*Dit is een van de zeven thema's. Ga na welke thema's in uw gemeente prioriteit moeten krijgen. Het laatste hoofdstuk schetst een algemene aanpak voor duiding en prioritering van alle uitkomsten. Hieronder volgen enkele suggesties om specifiek met dit thema verder te gaan.*

Als u hiermee aan de slag wilt, kijk dan of de volgende tips u verder kunnen helpen:

- Maak een duidelijker **aanspreekpunt voor inwoners**: ga na welke ambtenaren contacten hebben met inwoners, en geef hen regel-ruimte. Maak er een actieve rol van (initiatieven-makelaar). Maakt daarnaast een passief loket (e-mail adres, internetpagina), en wellicht een rode loper (een korte procedure om een initiatief door de organisatie te loodsen).
- Als gemeente wel **ruimte** wil bieden aan inwonersinvloed, maar inwoners geen invloed ervaren, gaat er iets nog niet goed. Het komt voor dat raadsleden in de praktijk toch nog gewoon het eindoordeel willen hebben. Prima, maar wees daar dan helder over.
- Als verschillend wordt geoordeeld tussen hoe raad, ambtenaren en college omgaan met initiatieven is dat niet vreemd. Die **drie groepen hebben verschillende rollen**. Een negatief oordeel kan voortkomen uit te veel (verkeerde) aandacht, of juist uit te weinig aandacht.
- De rol van de gemeente in omgaan met maatschappelijk initiatieven wordt ook wel **overheidsparticipatie** genoemd. Meer daarover leest u in de Eerste Hulp bij Overheidsparticipatie en in de Reisgids Overheidsparticipatie.

*Indien u op basis van de totale uitkomsten van dit rapport besluit dat dit thema tot een van de prioriteiten behoort, bepaal dan samen met welke van hierboven genoemde suggesties u echt aan de slag moet.*

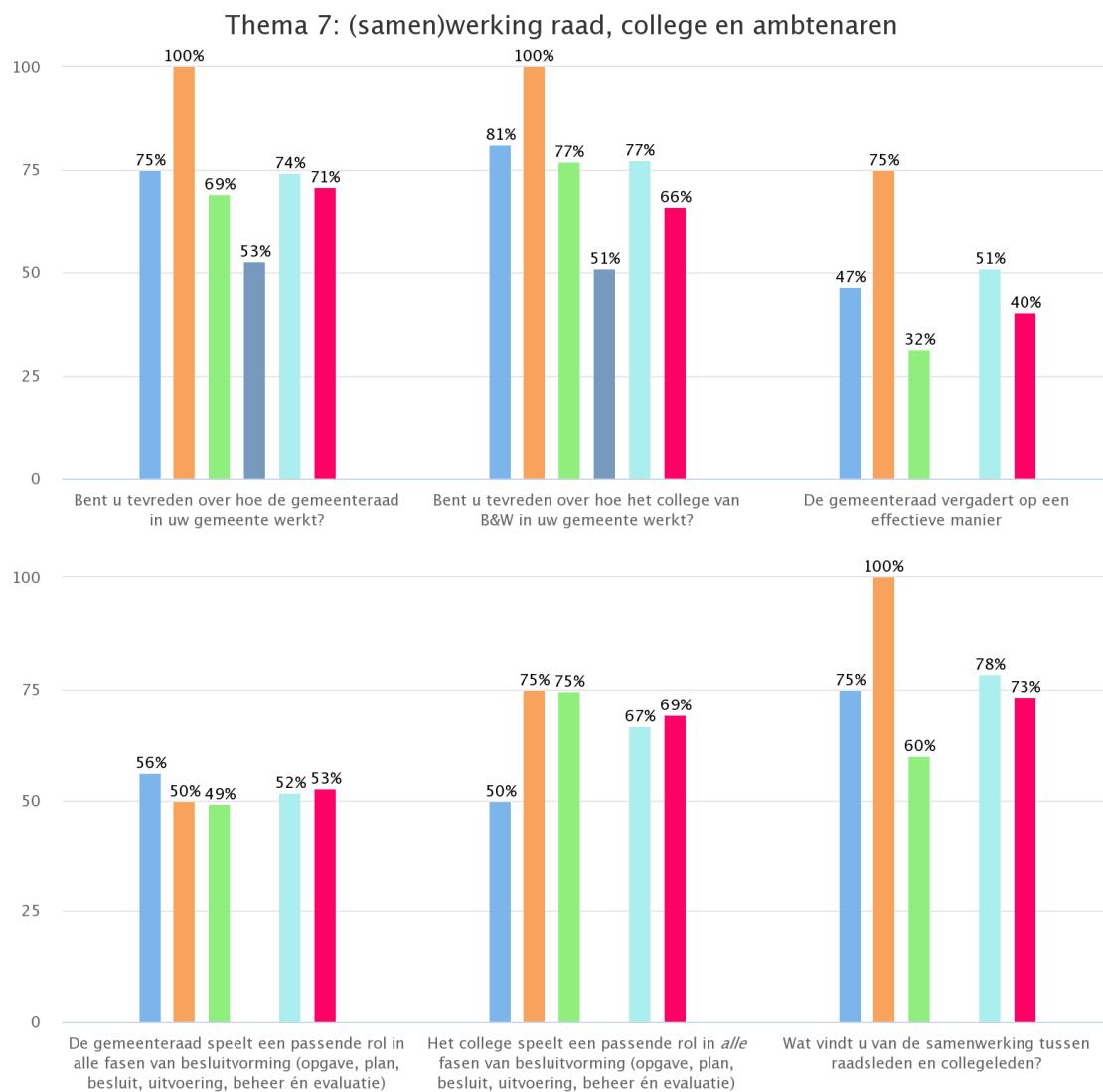


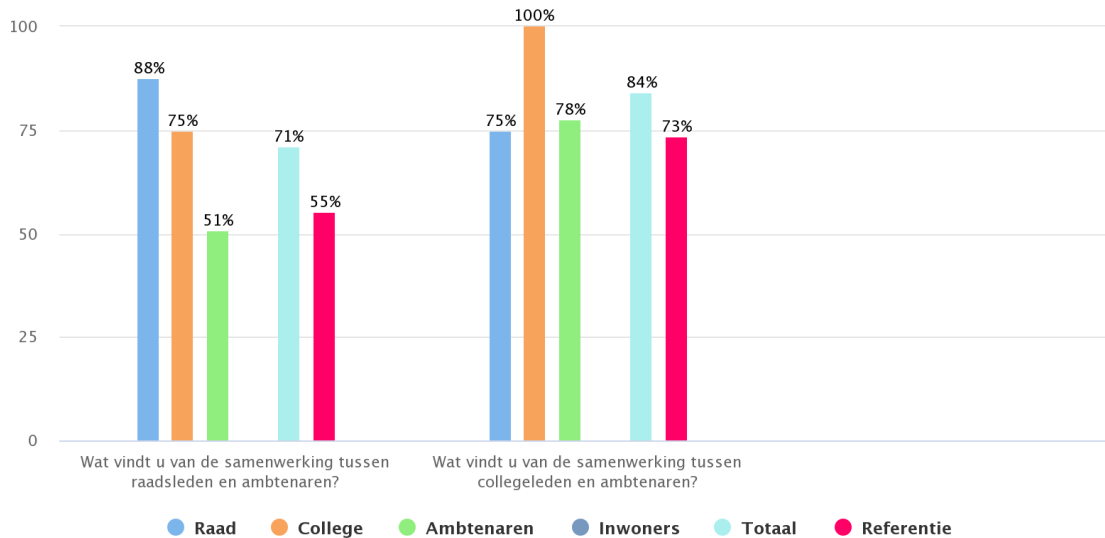
# 7. (Samen)werking raad, college en ambtenaren

## Inleiding

Om goed van buiten naar binnen te werken, moet het binnen wel goed werken. Hoe goed werken de interne onderdelen van de representatieve democratie? En hoe goed werken die samen? Hieronder volgen de uitkomsten op vragen die vooral gaan over het interne samenspel van raad, college en ambtenaren. Hoe tevreden is men over de raad en over het college. En over de interne samenwerking? En vervullen raad en college een goede rol in alle fasen van besluitvorming?

## Uitkomsten





## Algemene suggesties

*Dit is een van de zeven thema's. Ga na welke thema's in uw gemeente prioriteit moeten krijgen. Het laatste hoofdstuk schetst een algemene aanpak voor duiding en prioritering van alle uitkomsten. Hieronder volgen enkele suggesties om specifiek met dit thema verder te gaan.*

De eerste twee vragen geven een eerste inzicht in het algemene beeld dat bestaat over de raad en het college. Hierbij is het interessant om na te gaan of de verschillende groepen daarover van mening verschillen, en zo ja: door te spreken over waar dat dan precies in zit. Welke rollen vervullen raad en college nu in de verschillende fasen van besluitvorming. Is duidelijk wie in welke stap aan bod is?

Als u hiermee aan de slag wilt, dan kunt u overwegen om:

- Een [burgervisitatie](#) te organiseren: laat een groepje inwoners meelopen met raad en of college om te observeren hoe raad of college werken.
- Of [laat inwoners een raadsvergadering bijwonen](#) en daarop reflecteren.
- De interne samenwerking tussen raadsleden, collegeleden en ambtenaren is wezenlijk voor een goed democratisch bestuur, maar niet iets om met inwoners te gaan bespreken. Daarvoor past een [gemeentelijke hei-dag](#)
- Raadpleeg het Draaiboek Hoe Dan?! om meer te lezen over hoe [raadsleden kunnen toezien op uitvoering](#) op een passende manier.

*Indien u op basis van de totale uitkomsten van dit rapport besluit dat dit thema tot een van de prioriteiten behoort, bepaal dan samen met welke van hierboven genoemde suggesties u echt aan de slag moet.*

# Maatwerkvragen

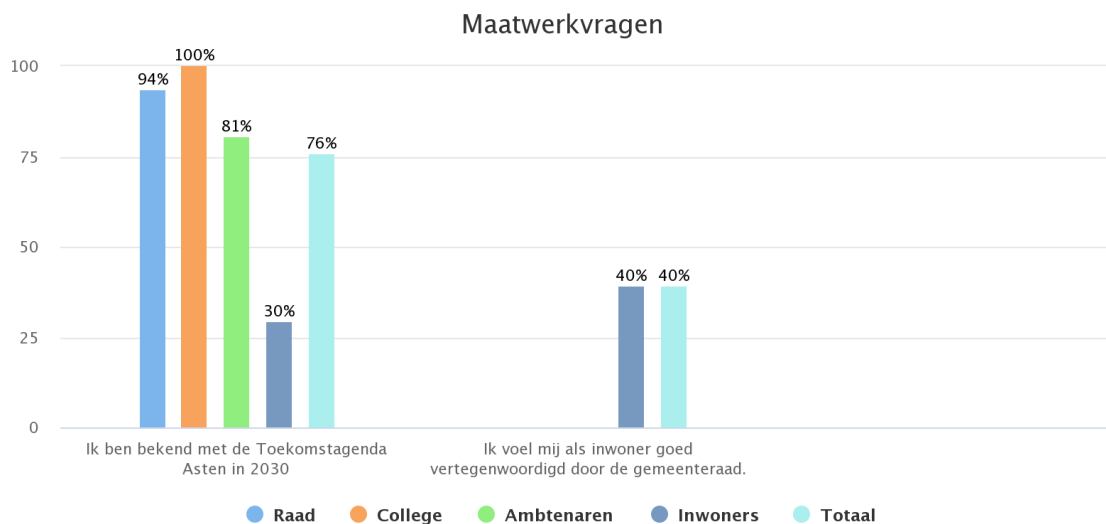
## Inleiding

Uw gemeente heeft aan de Quick Scan Lokale Democratie een of meer stellingen toegevoegd die specifiek ingaan op de lokale situatie. Hieronder worden de uitkomsten gepresenteerd.

Omdat deze stelling of stellingen alleen zijn toegevoegd in de Quick Scan Lokale Democratie van úw gemeente, zijn bij deze uitkomsten geen adviezen en geen vergelijkingscijfers met andere gemeenten opgenomen.

Als uw gemeente ook eigen open vragen heeft toegevoegd (vragen waarbij respondenten hun eigen antwoord met toelichting konden formuleren) dan zijn de antwoorden daarop integraal opgenomen in het aparte bijlagenboek met open antwoorden.

## Uitkomsten



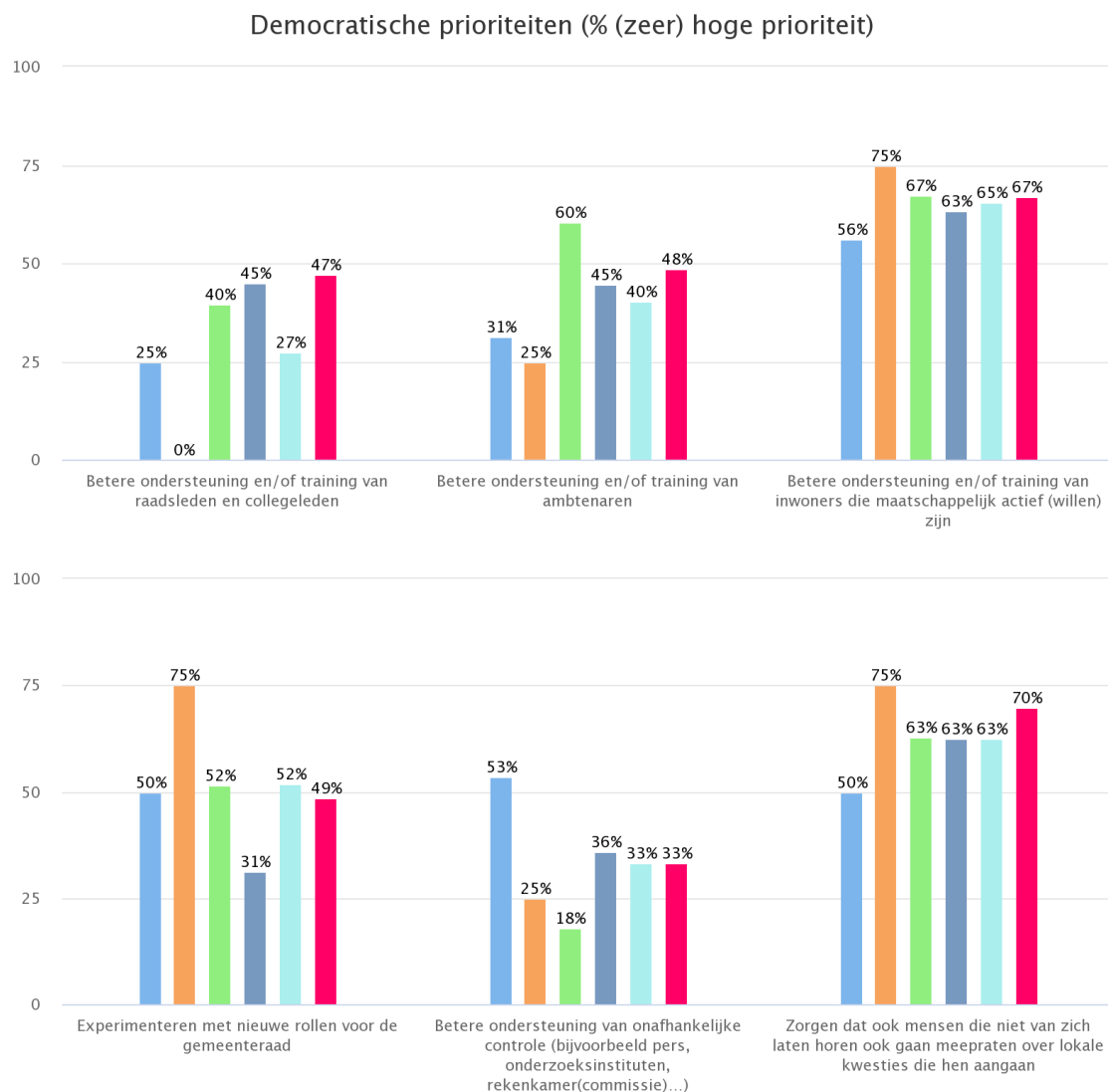
# Hoe verder?

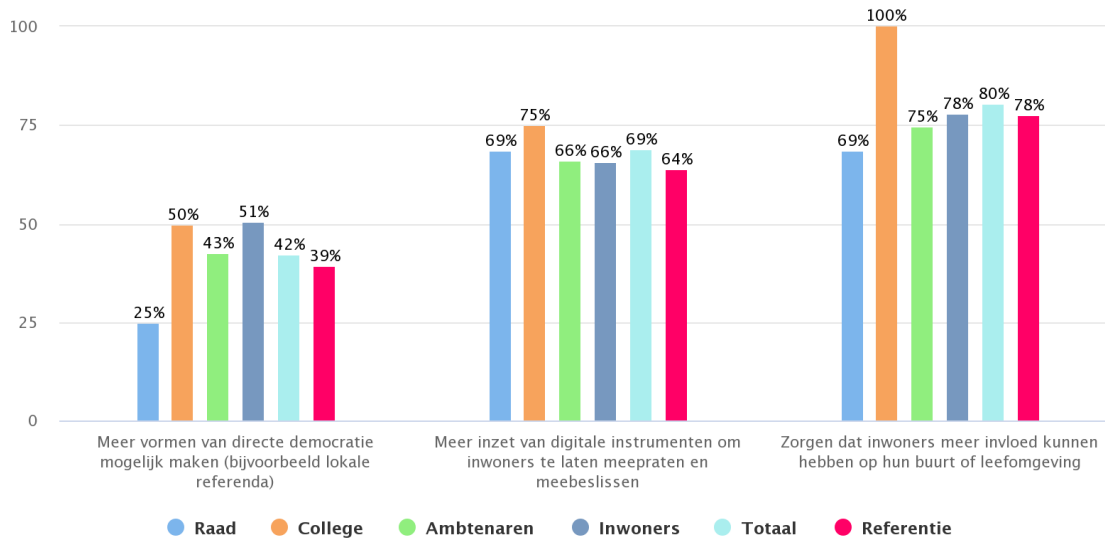
## Inleiding

Zo! Hierboven heeft u een grote hoeveelheid informatie en inzichten kunnen lezen over uw lokale democratie. Daarbij zijn per thema al enkele adviezen gegeven. Dit hoofdstuk gaat verder in op hoe u vervolg kunt geven aan de uitkomsten.

In de scan is een aantal manieren voorgesteld waarop de lokale democratie verbeterd zou kunnen worden. Daarbij konden de respondenten aangeven welke daarvan hoogste prioriteit moeten hebben. Ook is gevraagd wie nu in uw gemeente de democratische kwaliteit bewaakt, en wie dat in de toekomst moet doen. Hieronder presenteren we eerst de uitkomsten daarop. Daaronder geven we enkele slotadviezen voor een stevig vervolg op de QSLD.

## Uitkomsten





## Algemene suggesties

De uitkomsten op de vraag naar democratische prioriteiten kunnen uiteraard helpen om sneller keuzen te maken in wat in uw gemeenten kan en moet gebeuren naar aanleiding van de uitkomsten van de scan.

Daarbij is het goed om na te gaan wie volgens de vier groepen nu eigenlijk bewaakt en moet bewaken dat het er in uw gemeente voldoende democratisch aan toegaat. Op basis van artikel 170 gemeentewet heeft de burgemeester hierin uiteraard een taak. Maar wellicht is het goed als daarnaast ook anderen dit (helpen) bewaken.

In de scan is ook gevraagd om een praktijkvoorbeeld te geven waarbij samenwerking tussen gemeente en inwoners volgens de respondent *democratisch* is verlopen, en daarbij kort aan te geven wat er toen zo goed ging en waardoor dat kwam. De antwoorden op deze vraag geven goed inzicht in hoe mensen kijken naar democratie.

Kijk ook naar de open antwoorden op de vraag “Hoe kan de democratie in uw gemeente volgens u verder worden verbeterd?” Daarin vindt u ongetwijfeld een veelheid aan mogelijke ideeën (rijp en groen door elkaar!) om de lokale democratie verder te versterken.

*Indien u op basis van de totale uitkomsten van dit rapport besluit dat dit thema tot een van de prioriteiten behoort, bepaal dan samen met welke van hierboven genoemde suggesties u echt aan de slag moet.*

## Een aanpak in vier stappen

Nu kunt u verder. Daarover benoemen we hieronder vier mogelijke stappen:

1. Ordenen: maak met enkele vertegenwoordigers van de vier groepen een eerste ordening van de uitkomsten.
2. Duiding en prioritering: praat in groot comité gezamenlijk door over belangrijke uitkomsten en bepaal vervolgens prioriteiten.
3. Ontwikkelen en uitproberen: ontwikkel passende acties en pas die toe.
4. Volgen, verankeren en vervolg geven: zorg dat het goed verder gaat.

*Nb. Voor de uitwerking van die vier stappen is dankbaar gebruik gemaakt van de Handreiking Zelfanalyse Meervoudige Democratie (<https://www.lokale-democratie.nl/handreikingzelfanalyse>)*

Daarin kunt u nog meer tips lezen.

## 1. Ordenen

Dit rapport is een startpunt voor een onderling gesprek in uw gemeente. U heeft nu een hoop informatie. Nu is het nodig om er gezamenlijk - inwoners, raadsleden, ambtenaren en collegeleden - duiding aan te geven en vervolgens acties aan te verbinden.

U kunt daartoe het hele rapport in een vrije open bespreking agenderen. In zo'n bijeenkomst kan iedereen die wil dan - bijvoorbeeld in groepjes per thema - meepraten over alle resultaten en aangeven wat daaruit opvalt en urgent is. In dat geval slaat u de eerste stap (Ordenen) over en kunt u direct door naar stap 2 (Duiding en prioritering).

Algemene vragen die helpen bij ordenen Geef een aantal mensen het rapport en laat ze - eventueel per thema - nadenken over vragen als:

- wat valt u op? wat verbaast u?
- wat valt er tegen? En wat valt juist mee?
- wat moet nog worden uitgezocht? Wie zijn daarbij nodig?
- hoe urgent is dit onderwerp, vergeleken met de rest? wat wilt u bereiken rond dit onderwerp: wat zien we als het af is?

Deel en bespreek elkaars antwoorden en bundel die tot een lijst bespreekpunten, die dan in groter gezelschap aan de orde worden gesteld.

Het is ook een optie om als stap 1 eerst in klein comité de oogst van alle inzichten en tips te ordenen, te sorteren en eventueel te zeven. Dat kan door de begeleider en/of een klein clubje vertegenwoordigers van de vier groepen de uitkomsten door te laten nemen: samen bekijken wat opvalt, tegenvalt of meevalt en wat nog nader besproken moet worden (zie kadertje). Daaruit kunt u een lijst met bespreekpunten maken die u vervolgens in een grotere bijeenkomst met (meer) vertegenwoordigers van de vier groepen bespreekt en prioriteert.

Advies: bekijk ook de bijlage met alle antwoorden op de 'open vragen'. Twee daarvan zijn bijzonder relevant voor het vervolg. Ten eerste de slotvraag van de QSLD. Dit was een open vraag waarin iedereen zelf kon beschrijven hoe de democratie in uw gemeente verder kan worden verbeterd. In de bijlage bij dit rapport staan alle antwoorden op die vraag. Dat biedt een schat aan nuttige inzichten! Ten tweede is iedereen gevraagd om een praktijkvoorbeeld te geven waarbij samenwerking tussen gemeente en inwoners volgens hem of haar democratisch is verlopen? Ook van die antwoorden valt veel te leren.

## 2. Duiding en prioritering

Deze stap draait om het binnenhalen van de oogst van de scan. Wie valt wat op? Wat vinden we daar samen van? Welke zaken gaan (minder) goed? Waar zit spanning en waar energie? Wat is het gewenste toekomstbeeld? Welke stappen moeten we zetten om daar te komen? En wie wil waarmee aan de slag? Het resultaat kan dan een gezamenlijk actieplan zijn (“wie doet wat wanneer en waarom”).

### Aandachtspunten bij het ordenen, duiden en prioriteren van uitkomsten

- Bedenk goed hoeveel actiepunten, prioriteiten et cetera jullie samen aan kunnen. Zorg voor ambitie, maar besef dat het niet allemaal nú hoeft.
- Het is verleidelijk om vooral kritisch te zijn op de anderen. Check of men vooral naar anderen wijst. Hand in eigen boezem.
- Kijk ook niet alleen naar wat nog niet goed gaat. Let ook op wat al goed gaat en waarop kan worden voortgebouwd.
- Vraag vooral met welke opvallende zaken men aan de slag wil. Dat maakt het sneller concreet. Maar let wel op dat het ‘waarom’ duidelijk is voor men over het ‘wat’ spreekt.
- In deze stap wordt het snel politiek. Dat is niet erg, maar dat moet wel besproken kunnen worden. Probeer inhoud en proces te scheiden. Het gaat in dit traject vooral om processen: hoe gaan we het samenspel vormgeven?
- Schakel steeds tussen in algemene termen praten versus kleiner en concreet maken aan de hand van werkelijke praktijken. Besef dat de neiging groot is om veilig in grote termen blijven te praten, waardoor het vaag en weinig-concreet blijft. Maak theoretische discussies concreet (“Hoe ziet u dat in uw praktijk? Waarom is dat een probleem?”)
- Veel vraagstukken zullen te maken hebben met de rol van de raad (hoe die mee te krijgen, hoe die ruimte te laten maken voor inwoners, etc.). Dat is logisch en goed, maar kijk ook nadrukkelijk wat andere spelers kunnen doen.

Hierbij kunt u goed gebruik maken van de uitkomsten op de vraag naar de negen democratische prioriteiten (zie hierboven). En die op de vraag welke onderwerpen geschikt zijn voor meer samenwerking tussen gemeente en inwoners (zie thema 4).

Organiseer de bijeenkomst op een leuke plek, liefst buiten het gemeentehuis. In de QSLD konden mensen aangeven of zij over het vervolg geïnformeerd wilden worden. Nodig in ieder geval de mensen uit die daar ‘ja’ op zeiden! Daarnaast kan de bijeenkomst ook open gesteld worden voor mensen die niet deelnamen aan de QSLD.

Niet alles hoeft in één bijeenkomst besproken en afgesproken te worden. Het is prima om nadere afspraken in een latere vervolgbijeenkomst te maken. Zorg wel dat aan het eind van elke bijeenkomst duidelijk is wat er is besproken, en hoe men verder gaat.

### Tip voor vervolg: in gesprek met dorpen/kernen:

Als uw gemeente kernen/dorpen heeft is het interessant om te kijken of bepaalde zaken in de kernen anders worden ervaren. De uitkomsten kunnen helaas niet worden uitgesplitst naar kern/dorp, maar bieden wel een prima kans om in de verschillende kernen/dorpen met inwoners in gesprek te gaan, om te bespreken of zij dat in hun kern ook zo ervaren, en wat daarmee te doen. Kijk dan bijvoorbeeld naar de antwoorden op de vragen in thema 4 (bijvoorbeeld de vraag of inwoners op goede manier meepraten over de inrichting van hun wijk, dorp en/of omgeving, of en over (dorps- en wijk)budgetten en de verdeling van geld in de gemeente.

### 3. Ontwikkelen en uitproberen

In de vorige stap zijn gezamenlijk de problemen en/of kansen benoemd. Ga die nu ook aanpakken en/of benutten. Nu is het zaak om passende aanpakken, werkwijzen of instrumenten in te zetten. Of die zo nodig te ontwikkelen en uit te proberen. Het uitproberen en verbeteren daarvan kan gebeuren in vervolgbijeenkomst(en), of 'gewoon' tussendoor in de dagelijkse praktijk.

Dit is een spannende stap, want nu wordt het 'echie': samen kiezen of ontwerpen van passende werkvormen of (spel)regels en die toepassen en uitproberen. Jullie kunnen een paar kleine stappen zetten (zodat mensen niet schrikken of afhaken), of juist een grote sprong voorwaarts wagen (zodat de verandering fundamenteel is). Aan beide opties zitten voor- en nadelen. Het is een optie om het een experiment te noemen, dat neemt vaak wat van de zwaarte weg.

Wat er in deze stap moet gebeuren is vooraf niet te voorspellen, dat is afhankelijk van de uw uitkomsten en prioritering: maatwerk dus! De ervaring leert dat het niet werkt om klakkeloos een instrument uit de kast te pakken en in te zetten. Een instrument werkt alleen als er draagvlak voor is, als het aansluit bij een ervaren probleem en bij de lokale context. In de Handreiking Zelfanalyse Meervoudige Democratie en in de DCdownload vindt u een grote reeks instrumenten (checklists, presentaties, overzichten, factsheets, handreikingen etc...). Die instrumenten zijn door de gemeenten ingezet na een stevig voortraject, zodat er een aanleiding en basis lag. Beschouw die instrumenten dan ook als inspiratiebronnen, niet als kant-en-klare wondermiddelen!

#### Aandachtspunten bij Ontwikkelen en Uitproberen

- De werkvormen die jullie inzetten hoeven niet altijd nieuw, bijzonder of groots en meeslepend te zijn. Dat mag, als dat nieuwe energie geeft, maar doe wat passend en haalbaar is.
- U kunt zelf eigen werkvormen maken, of bestaande vormen pakken en aanpassen naar behoefte.
- Ga (ook) aan de slag met zaken die toch al op de agenda stonden. Dan is er urgentie. En dan is het geen extra werk. Misschien is er dan al ambtelijke capaciteit voor het traject. De omgevingsvisie of de energietransitie kunnen bijvoorbeeld prima aanleidingen zijn om dingen anders/samen te gaan doen, met inwoners.
- De scan stelt veel vragen en geeft aanleiding tot gesprek. Dat leidt vooral tot veel praten, maar besef daar ook daarin (daardoor) vaak ook al iets gebeurt/verandert: bijvoorbeeld doordat gesproken wordt in nieuwe samenstellingen, raadsleden er-op-uit gaan, feedback vragen, kennismaken...

Het ontwikkelen en uitproberen kunt u binnen uw gemeente doen. Maar u kunt daarbij ook aanhaken bij andere gemeenten, via ondersteuningsprogramma Democratie in Actie dat gemeenten en inwoners helpt bij democratische vragen en uitdagingen. Democratie in Actie biedt naast de Quick Scan ook ontwikkeltrajecten, lokaal maatwerk, themabijeenkomsten, een ondersteuningspool en een servicepunt. Zie hiervoor:

[www.lokale-democratie.nl/democratieinactie](http://www.lokale-democratie.nl/democratieinactie)



#### **4. Veranderen, verankeren en vervolg geven**

Regel tenslotte ook nu - in het begin - al dat jullie straks verder blijven gaan. Veranker de ingezette veranderingen (maak er bijvoorbeeld een meerjarig traject van, met logische ijkpunten). Probeer het traject ook te verbreden en de lessen over te dragen, vaak zijn verandertrajecten iets van een select groepje trekkers.

Zorg dat iedereen die deelnam ook aanspreekbaar is op de lessen, en zorg dat er mensen zijn die daarop letten. Het is mooi als er iemand is die de voortgang bewaakt. En iemand die oplet of het nog goed gaat. Dat is natuurlijk een taak van alle betrokkenen, maar het is goed om hier een of enkele personen (of instanties) verantwoordelijk voor te maken. Hierbij kunt u goed gebruik maken van de uitkomsten op de vragen wie bewaakt nu de democratische kwaliteit nu en wie moet dat straks doen (zie kopje Uitkomsten hierboven).

Spreek bijvoorbeeld af om de scan over twee jaar weer te doen. Dat kan een goede stok achter de deur te zijn om de aandacht en de energie te behouden. U kunt ook jaarlijks elementen van de scan herhalen, en er zo een leercyclus van maken.

Als het goed is, sluit deze stap het verbeteren niet af, maar maakt het tot onderdeel van de dagelijkse gang van zaken.